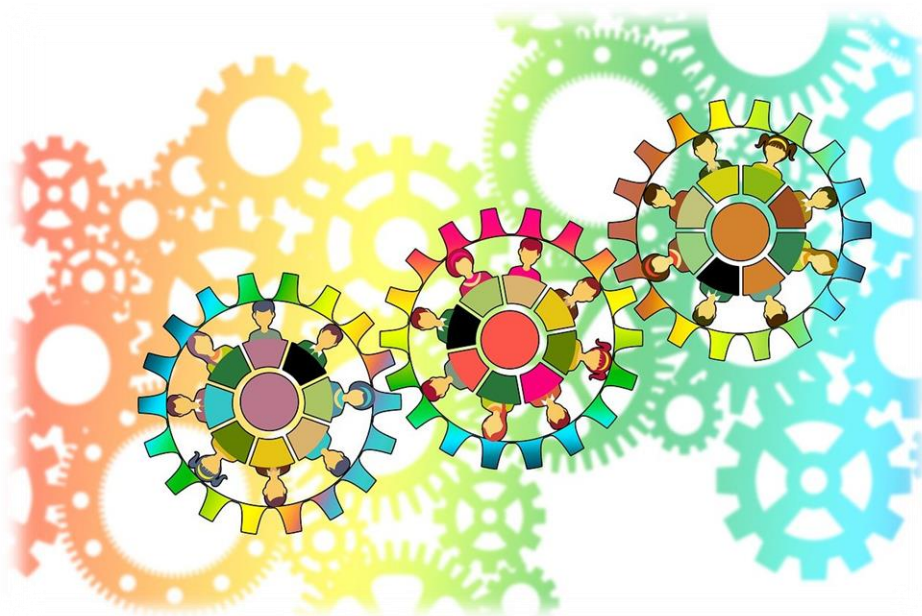

Slutrapport FRAM 2021 - 2023

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

FRAM FÖRSÄKRINGSKASSAN
REGION SKÅNE
ARBETSFÖRMEDLINGEN
MALMÖ STAD

SAMVERKAN FINSAM I MALMÖ

Datum: 2024-01-31
Ansvarig: Jonas Feldt
Förvaltning: Arbetsmarknads- och Socialförvaltningen
Enhet: Enheten för Arbetsträning och Arbetsmarknadsanställningar

Innehållsförteckning

FRAM i korthet	3
Utgångsläge och resurser	3
Målgrupp och avgränsningar	4
Avgränsningar gällande målgruppen	4
Ekonomi och styrning	5
Utbildning och fortbildning	5
Måluppfyllelse	5
Inflöde	5
Volymmål	6
Genomströmning	6
Ram-tid och verklig insatstid för deltagaren	6
Utfallsmål	7
Avslutorsaker för utfallsmålet.....	8
Ungdomar – En prioriterad målgrupp.....	9
Slutdokumentation	9
Avslut på grund av ohälsa och andra rehabiliteringsbehov.....	9
Uppföljning 3 månader efter avslutad insats	10
FRAMs aktiviteter	11
Särskilda stödinsatser	12
Fördjupad kartläggning och ReDO	12
Peer support, ett mentorskap genom Region Skåne	13
Friskvård.....	13
Projekthandläggare från AF och FK.....	13
Projektets fokusområden	14
Växthuset inspirerar	14
1) Insats med kontinuitet	15
2) Samverkan och åtaganden	16
3) Parallellitet	17
4) Deltagarfokus och tilltro	18
5) Arbetslivsfokus – Målet är arbete	19
Tydligt syfte för samtliga	19
Vi fortsätter FRAM	20

FRAM i korthet

FRAM är en arbetslivsinriktad insats som riktat sig till personer med självupplevd eller dokumenterad psykisk ohälsa och som inte kan ta del av samverkansparternas ordinarie utbud av arbetsmarknadsinsatser. FRAM har erbjudit en kontinuerlig process från förrehabilitering till ”skarpt läge” med målet att komma ut i ett arbetsliv. Den enskilde har fått ta del av olika stödjande insatser på plats i verksamheten för att sedan kunna ta steget till en extern plats med fortsatt stöd. Upplägget har varit individuellt med innehåll av coaching, gruppverksamhet och arbetsträning på olika nivåer. Det har byggts på samarbete och parallellitet tillsammans med anvisande organisation och andra aktörer utefter de behov som uppstått. Fokus har varit riktat mot en väg till arbete genom att stärka deltagarens resurser och hitta lösningar trots att det finns en ohälsa. Projektets mål har varit att övergången till arbete, studier eller en ordinarie arbetsmarknadsinsats ska kunna ske med en bibehållen kontinuitet i processen för den enskilde.

FRAMs uppdrag har varit att verka i det ”mellanrum” som finns i förhållande till respektive myndighets direkta ansvarsområde vad gäller arbetslivsinriktad rehabilitering. FRAM har jobbat för att överbrygga glapp och stärka sammanhållna kedjor i planeringen för Malmöbon. Att i samverkan driva och utveckla insatsen så att den kontinuerligt har ett värde för Malmöbon och därmed också för samverkande myndigheter. Därmed finns också fortsatta framtida behov av projektet.

Utgångsläge och resurser

Starten 2021 utgick ifrån erfarenheter gjorda under projektiden för Aktivitetscenter samt ett fortsatt gemensamt intresse av att samverka kring Malmöbor som står långt ifrån arbetsmarknaden på grund av ohälsa. FRAM har valt att särskilt fokusera på målgruppen med psykisk ohälsa som är en snabbt växande problematik i samhället. En extra prioritering har varit unga människor i åldern 18-29 år. FRAM har haft avsikten att kunna erbjuda en insats med kontinuitet och med marginaler för att den enskilde ska kunna klara av att nå sitt mål även om det finns många hinder på vägen. Att ha större fokus på progression och att överbrygga processen framåt snarare än att erbjuda en avgränsad insats som konstatera förmågor eller oförmågor.

Under projektet har det funnits särskilt fokus på vissa områden:

- Insats med kontinuitet
- Samverkan och åtaganden
- Parallellitet
- Deltagarfokus och tilltro
- Arbetslivsfokus – Målet är arbete

Målgrupp och avgränsningar

- FRAM riktar sig till personer med självupplevd eller dokumenterad psykisk ohälsa *och* som inte kan ta del av samverkansparternas ordinarie utbud av arbetsmarknadsinsatser.
- Personen ska ha som långsiktigt mål att arbeta eller studera.

Avgränsningar gällande målgruppen

1. Syftet är inte att utreda ohälsa eller att göra bedömningar och utredningar, vilket innebär att de individer som har behov av underlag för exempelvis sjukersättning eller annan planering än mot ett arbetsliv exkluderas från målgruppen.
2. Personer som deltar skall ha en grundläggande kunskap i svenska motsvarande nivå A1 på CEFR-skalan.
3. Personer som deltar skall inte ha behov av habilitering för intellektuell funktionsnedsättning, d.v.s. det skall finnas en möjlig progression mot ett arbetsliv inom den tidsram som erbjuds för deltagande i projektet.
4. Personer som deltar skall ej ha ett pågående missbruk.
5. Projektet har även haft bedömningsrätt kring huruvida ett deltagande är möjligt utifrån projektets möjligheter till anpassning och stöd.

En utmaning vad gäller målgruppen har varit hur avgränsningar tolkas och följs. Det är flera personers perspektiv som inverkar och det är sällan lätt att i förväg veta att/om insatsen är rätt eller ligger rätt i tiden för varje deltagare. Annat som inverkat är medicinska underlag och hur dessa är formulerade, vilken problematik och vilka avsikter som lyfts i anvisningen, kännedom i ärendet m.m. Det är i många fall en komplex och långvarig ohälsa i kombination med långvarig isolering och andra kringfaktorer som en deltagare tyngs av.

Målgruppen i sin helhet kan tyckas homogen utifrån en övergripande beskrivning så som varande psykisk ohälsa men inbegriper en stor variation av olika sorters utmaningar. Utan avgränsningar skulle uppdraget blivit mer komplicerat och splittrat.

Av samtliga anvisningar som inkommit har 250 (25,5 %) av olika anledningar ej blivit aktuella. Vanligast orsaker har varit återkallade anvisningar (50 %) och fysisk ohälsa som primär problematik (29 %). Övriga orsaker har rört sig om allt för stor sammantagen ohälsa och kring-problematik, läkarens avrådan, att personen uteblir från inskrivning upprepade gånger, intellektuell funktionsnedsättning eller att personen börjat studera eller arbeta.

Under en period då det var lågt inflöde med anvisningar har FRAM varit extra flexibla i granskningarna av de ärenden som kommit in. Detta har gjort att avgränsningen vad gäller allt för stor fysisk ohälsa inte helt strikt har följts. Det har sedan visat sig att deltagare vars fysiska begränsningar i form av stor smärtproblematik och begränsad rörlighet har varit så belastande att deltagande i aktivitet och möjlighet till anpassning varit mycket svårt att genomföra. Detta indikerar att den avgränsning vi haft har varit befogad.

Ekonomi och styrning

FRAM bedrivs genom finansiering via FINSAM och Malmö stads Arbetsmarknads- och socialförvaltning som genom sin arbetsmarknadsavdelning även har varit projektägare och arbetsgivare för större delen av personalen. Personalstyrkan har bestått av arbetsmarknadssekreterare, arbetsterapeuter, fysioterapeut, aktivitetsledare, administratörer, studie och yrkesvägledare och två chefer varav en projektledare. Bemanning via samverkansorganisationerna är en arbetsförmedlare, en handläggare från Försäkringskassan och två Peer Support från Region Skåne. Bemanningen har fluktuerat något under projektperioden men har löpande bestått av ca 40 personer.

Finansieringen från FINSAM har under perioden 2021 - 2023 uppgått till cirka 13 mkr årligen. Utöver medel från FINSAM har Malmö stads arbetsmarknadsavdelning avsatt cirka 8 mkr årligen för att bedriva FRAM.

En styrgrupp har träffats 5-6 tillfällen per år och bestått av representanter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Skåne - Psykiatri, Malmö stads arbetsmarknadsavdelning och ekonomiskt bistånd samt FINSAM. Styrgruppen har varit ett viktigt stöd i utvecklingsarbetet och en direktlänk för samverkan på organisationsnivå.

Utbildning och fortbildning

Växthusets forskningscenter i Danmark har utbildat personalen i utvalda delar kopplat till deras forskningsresultat från BIP-projektet. Psykiatri Skåne och Arbetsmarknadsavdelningens resursteam samt andra externa aktörer har bistått med föreläsningar och workshops kring psykisk ohälsa. Vidare har personalen tagit del av intern kunskapsdelning kring relevanta ämnen för målgruppen.

Måluppfyllelse

FRAM har under projektet följt inflöde, utfallsmål och volymmål samt uppföljning 3 månader efter avslut.

Inflöde

Totalt har 972 anvisningar inkommit väldigt jämnt fördelat över tre år. I snitt har det inkommit 27 anvisningar per månad.

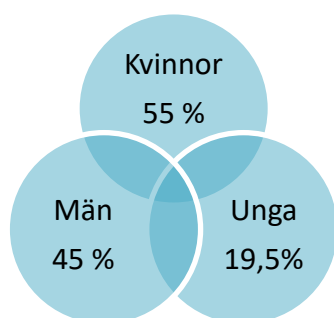
Anvisningar 2021			Anvisningar 2022			Anvisningar 2023		
AF	39	(12 %)	AF	46	(14,5 %)	AF	51	(15,5 %)
FK	100	(30,5 %)	FK	97	(30,5 %)	FK	120	(37 %)
AMA	187	(57,5 %)	AMA	177	(55 %)	AMA	155	(47,5 %)
56 % kvinnor 44 % män 18 % ungdomar			53 % kvinnor 47 % män 18 % ungdomar			62 % kvinnor 38 % män 18 % ungdomar		

Volymmål

Beräknat genomflöde på FRAM har varit cirka 450 personer per år.

Genomströmning

Inskrivna deltagare på FRAM räknas per år och de som fortsätter över årsskiftet räknas med i statistiken för båda åren.

Volym per år	Totalt	Kvinnor	Män	Under 30 år
2021	217 (48 %)	124	93	40
2022	371 (82 %)	194	177	79
2023	396 (88 %)	224	172	72
Totalt	984 (73 %)	542	442	191

Volym per anvisande org.	Totalt	Kvinnor	Män	Under 30 år
AF	152 (15,5 %)	99	53	24
FK	306 (31 %)	188	118	39
AMA	526 (53,5 %)	255	271	128
Totalt	984 (73 %)	542	442	191

Under det första året var inflödet kraftigt begränsat med anledning av gällande restriktioner kring Coronapandemin. Detta försvårade kring alla delar som inbegriper fysiska möten och blev samtidigt en läroperiod vad gäller digitala möten. En stor begränsning var att antalet fysiska platser blev kraftigt reducerade för att kunna hålla avstånd i lokalerna. Dock positivt att projektet inte tvingades stänga helt. Efter att normalkapacitet var återställd uppkom behov av att ytterligare utöka antalet platser i arbetsträning och i grupper vilket gjordes genom att göra överintag. Överintaget har därefter blivit ordinarie platser då det visade sig att den nya beläggningen var hanterbar.

Arbetsförmedlingen har haft ett jämförelsevis lågt inflöde men är samverkande part i långt fler ärenden utöver ”sina egna”. Majoriteten av Försäkringskassans ärenden har som mål att komma vidare till ”Rehabiliteringssamverkan AF-FK” och Arbetsmarknadsavdelningens deltagare har ofta någon form av kontakt med Arbetsförmedlingen.

Ram-tid och verklig insattid för deltagaren

Inskrivningstiderna har för många varit betydligt längre än rikt-tiden på 6 månader (räknats i kalenderdagar) som är tidsramen för insatsen. Snittet på den verkliga inskrivningstiden för dem som avslutats enligt utfallsmålet har varit 10 månader. De som avslutats på grund av ohälsa eller andra rehab behov har haft en snitt-tid på ca 6 månader.

40 % (217st) ligger över snitt-tiden och har som grupp haft en snitt-tid på ca 12 månader. Kvinnor som grupp har något längre inskrivningstid och ungdomar har något kortare inskrivnings tid för att nå utfallsmålet. Under projekttiden har styrgruppen diskuterat balansen mellan utfallsmål och volymmål och bedömt att arbetet mot utfallsmålet ska prioriteras före volymmål.

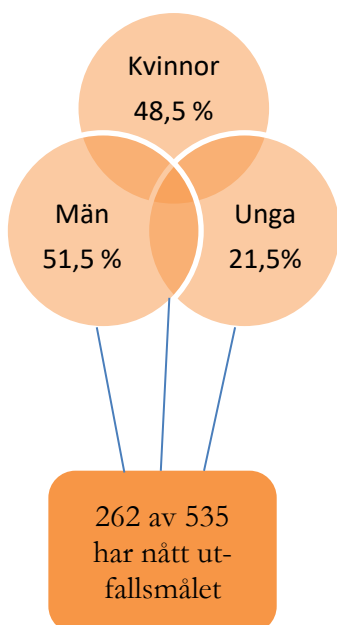
10 månader

Utfallsmål

65 % av deltagarna skall avslutas till arbete, studier, Rehabiliteringssamverkan AF-FK eller andra ordinarie arbetsmarknadsinsatser inom AF eller AMA.

Efter uppstartsåret med krävande förutsättningar kan vi se att ett utfallsmål kring 50 % har varit en stabil nivå för utfallet och likväl som att siffran varit lägre under vissa månader så har den även varit uppe kring 60-65 % under andra, vilket hela tiden har eftersträvat.

Trenderna för deltagare anvisade från Arbetsförmedlingen har generellt pekat på att en högre andel lyckats nå utfallsmålet och att snittet vid flera mättillfällen legat runt 60-70 %. Utvecklingen för Försäkringskassans deltagare har haft en långsam men stabil trend uppåt mot utfallsmålet medan deltagare via Arbetsmarknadsavdelningen har en mer fluktuerande utveckling.

Uppnått utfallsmål per anvisande organisation	Uppdelat per år:		
	2021	2022	2023
AF	33,5 %	71,5 %	55 %
FK	26 %	45,5 %	51 %
AMA	38,5 %	53 %	48 %
Totalsnitt	33 %	54 %	50 %

Även att samtliga tillhör FRAMs målgrupp så medföljer skilda förutsättningar som kan vara en förklaring till resultaten. Försäkringskassans deltagare har samtliga varit sjukskrivna under sin tid på FRAM. Ohälsan är oftast väl dokumenterad och man har i större utsträckning en fungerande vårdkontakt. Flertalet har haft erfarenhet av arbetslivet vilket de har gemensamt med Arbetsförmedlingens deltagare. Arbetsmarknadsavdelningens deltagare utgör en mer heterogen grupp med större inslag av andra påverkansfaktorer. 88 % av dem som inte har dokumenterad ohälsa och därmed ofta ingen eller haltande kontakt med vården finns i denna grupp. Samtidigt är det Arbetsmarknadsavdelningens deltagare som har flest avslut till arbete och studier som utgör 25,5% av utfallsmålet jämfört med 11,5 % för de andra grupperna.

Avslutorsaker för utfallsmålet

Avsluten till utfallsmålet delas upp i 6 olika kategorier.

Här visas resultatet uppdelat per kön och unga.

Unga	♀	262 personer	♂	Unga
		Arbete		
3	7	10 % (26 st)	19	10
		Studier		
5	10	9 % (25 st)	15	4
		Rehabsamverkan AF - FK		
4	24	19 % (49 st)	25	5
		AF ordinarie		
6	32	18 % (46)	14	0
		AMA ordinarie		
11	45	38 % (99)	54	9
		Övrigt mot arbetsliv		
0	11	6 % (17)	6	0

Samlat resultat uppdelat per organisation och kön:

Anvisande organisation	Avslutade till utfallsmålet	Varav:	
		Kvinnor	Män
AF	44 (av 74)	75 %	25 %
FK	70 (av 163)	51,5 %	48,5 %
AMA	148 (av 298)	40,5 %	59,5 %
	Totalsnitt:	48,5 %	51,5 %

Samlat resultat uppdelat per projektår och kön:

Projektår	Avslutade till utfallsmålet	Varav:	
		Kvinnor	Män
2021	26 (av 80)	61,5 %	38,5 %
2022	117 (av 217)	43 %	57 %
2023	119 (av 238)	51,5 %	48,5 %
	Totalsnitt:	48,5 %	51,5 %

Ungdomar – En prioriterad målgrupp

Projektet har haft ungdomar som en särskild prioriterad målgrupp vilket är en mycket angelägen prioritering då den psykiska ohälsan växer bland unga människor och bromsar deras utveckling mot ett arbetsliv i ett redan tufft samhällsklimat. Många har stora problem med social ångest och isolering. Man avskärmar sig från daglig kontakt med omvärlden, vänder på dygnet och är många gånger utlämnad åt sina egna föreställningar om att inte duga eller räcka till. Under projektperioden har ett tätare samarbete med Malmö stads enhet för unga vuxna Ung Malmö (Arbetsmarknadsavdelningen) utvecklats kring målgruppen för att tillsammans nå ut och erbjuda stöd.

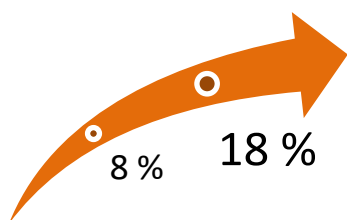
Jämfört med föregående projekt (Aktivitetscenter) så har FRAMs upplägg visat sig fungera bättre för ungdomar och varit lättare för anvisande handläggare att förespråka.

I jämförelse har andelen ungdomar ökat från 8 % till 18 %.

Vi kan även konstatera att ungdomar (56,5 %) i större utsträckning har lyckats nå FRAMs utfallsmål jämfört med gruppen än vuxna (47 %).

Många ungdomar har behövt mer än 10 månader på FRAM och i denna grupp har en stor majoritet lyckats nå utfallsmålet. Detta är ett tecken på att insatsen även passar för den unga målgruppen då många väljer att investera sin tid och fullfölja på FRAM.

Detta torde vara ett stort värde både för den enskilde individen och ur det samhällsekonomiska perspektivet. Det ligger ett högt värde i att ungdomar får hjälp med att bryta en negativ process och få stöd i en förbättrad hälsa. Särskilt när man ser till tidsaspekten för en ung människa som har många år framför sig i arbetslivet och som samhällsmedborgare.

Projektår	Ungdomar avslutade till utfallsmålet	Totalt	Kvinnor	Män
2021	2 (av 9)	22 %	100 %	0 %
2022	30 (av 50)	60 %	40 %	60 %
2023	25 (av 42)	59,5 %	60 %	40%
	Totalsnitt:	56,5 %	51 %	49 %

Slutdokumentation

Ett av FRAMs utfallsmål har varit att alla som deltagit på FRAM ska få ett anvisningssvar. Detta är en klagörande slutdokumentation som sammanfattar deltagarens inskrivningstid samt rekommendationer kring deltagarens förutsättningar och utmaningar inför näste steg.

Resultat: Samtliga deltagare som har kommit igång i sin planering på FRAM har fått ett anvisningssvar som även delges till anvisande handläggare.

(Undantagna är de som avslutats kort efter inskrivning eller på grund av mycket låg närvaro.)

Avslut på grund av ohälsa och andra rehabiliteringsbehov

Viktigt att notera är även det arbete som görs i de processer som landar i vård och rehabiliteringsbehov för deltagare som inte ”när ända fram”. Här blir stödet extra värdefullt kring att konkretisera individens behov och förmedla dessa vidare till rätt mottagare. En stor del av personalens arbete kretsar kring deltagare som har mycket svårt att delta aktivt i sin planering på grund av sin ohälsa och andra svårigheter. Arbetet kan handla om få till stånd samordning av stödinsatser, vårdkontakter, behandlingsbehov, medicinering, samtalskontakter m.m.

med målet att individen ska lyckas komma igång i ett aktivt deltagande. Detta lyckas dock inte för alla. Då blir den slutdokumentation som samtliga deltagare får efter avslut ett extra stöd för vidare planering. Processer som satts igång behöver således ta en annan väg innan en arbetslivsinriktad planering kan återupptas.

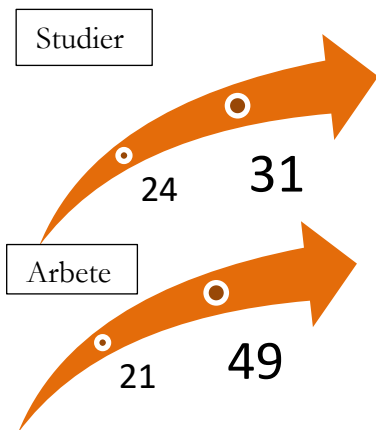
Att flera av dessa processer fungerar syns i resultaten på de uppföljningar som görs efter att en deltagare har slutat på FRAM. (se nästa avsnitt) Det visar på att arbetet fortsätter kring deltagaren, inte minst av deltagaren själv.

Att det finns en relativ hög andel som har avslutats på grund av ohälsa är samtidigt en indikation på att deltagare som anvisas verkligen står mycket långt från arbetsmarknaden vilket också är projektets målgrupp. Det har varit en utmaning för projektet tillsammans med anvisande organisationer att hitta rätt avvägning mellan målgrupp och utfallsmål. Det ska vara personer som står mycket långt från arbetsmarknaden men som samtidigt har förutsättningar för progression. Inte alla gynnas av parallella arbetsmarknadsinsatser samtidigt som man genomgår terapi eller väntar i kö för behandling. Det är också en del som även har haft fysisk ohälsa och som efter hand visat sig så pass påfrestande att man inte mäktat med ett deltagande. Vi vet ibland inte i förväg vad som är rimliga förväntningar på en person och om FRAM är det bästa valet men vi behöver kunna ha marginalen att inkludera så många som möjligt.

Uppföljning 3 månader efter avslutad insats

- I uppföljningarna 3 månader efter avslut ser vi att man som samlad grupp växer i förhållande till FRAMs utfallsmål. Det visar också att andelen inte minskat under något uppföljningstillfälle. Detta betyder att planer håller över tid och processer utvecklas.

2021	I snitt vid avslut	I snitt efter 3 mån
	Mars - Dec	Mars - Dec
AF	33,5 %	50 %
FK	26 %	37 %
AMA	38,5 %	49 %
<i>Totalt:</i>	33 %	44 %
2022	I snitt vid avslut	I snitt efter 3 mån
	Jan - Dec	Jan - Dec
AF	70,5 %	70,5 %
FK	44 %	47,5 %
AMA	53,5 %	57 %
<i>Totalt:</i>	54 %	56 %
2023	I snitt vid avslut	I snitt efter 3 mån
	Jan - Sep	Jan - Sep
AF	65,5 %	72 %
FK	46,5 %	58 %
AMA	49 %	49 %
<i>Totalt:</i>	51,5 %	56 %

Från start till september 2023 har 234 personer avslutat enligt utfallsmålet och av dessa gick 21 till arbete och 24 till studier. (19 %)

Vid uppföljning 3 månader efter avslut för denna grupp har 49 gått till arbete och 31 till studier. (31,5 %)

(Till arbete och studier räknas all sorts anställning och alla typer av utbildning.)

FRAMs aktiviteter

Tanken med FRAM har varit att erbjuda en sammanhållen insats och att processen börjar direkt genom inskrivningen i projektet. Alla delar från start till avslut har samma syfte, att stärka individens grundläggande förutsättningar för ett arbetsliv oavsett inriktning.

Arbetsträning

Sker inledningsvis i något av de olika arbetslagen på FRAM med nära stöd och handledning

Grupper

Gruppaktiviteter för att stärka individens grundläggande förutsättningar

Extern plats

Tillsammans hittar vi en extern arbetsplats för arbetsträning

Löpande planering kring delmål och mål

Vad erbjuds?

- Individuell planering
- Samtal och coaching
- Aktiviteter i grupp
- Friskvård
- Arbetsträning i olika arbetslag: Administration, Kreativt hantverk, Kök & Bageri, Snickeri, Trädgård och Butik Torsten.
- Stöd från Peer support: Mentorerna med egen erfarenhet av psykisk ohälsa
- Studie- och yrkesvägledning

Hur kan det användas?

- Stöd med dagliga rutiner
- Träna på det sociala i mötet med andra
- Komma igång med fysisk aktivitet
- Stärka ork och uthållighet
- Ta reda på styrkor, framtidsplaner och förutsättningar
- Hitta sin väg och få mer självkänedom
- Få praktiska kunskaper genom arbetsträning
- Få kunskap om arbetsmarknaden

”Kan bara säga att på Fram kan man inte misslyckas!

Tacksam att jag har fått så mycket verktyg på fram!”

Citat ur deltagarenkät

Arbetsträningslagen har erbjudit arbetsuppgifter som är anpassade efter individens delmål och anpassningsbehov. Genom tätt samarbete med handläggarna har man ringat in individens förutsättningar och behov av stöttning och utmaning. Arbetsträningslagen har erbjudit meningsfulla arbetsuppgifter än om det sker i en anpassad miljö. Man har bedrivit ett utvecklingsarbete för att på ett tydligare sätt kunna koppla arbetsträningen till nästa steg ute på en reguljär arbetsplats. De externa platserna har som syfte att överbrygga detta steg och komma vidare i ett skarpare läge och samtidigt ha stödet kvar från FRAM. Butik Torsten som är ett av FRAMs arbetsträningslag och belägen i hjärtat av Malmö, har en upparbetad förankring till närliggande reguljära arbetsplatser som man samverkar med för extern praktik. Tanken har varit att fler av arbetsträningslagen skulle utveckla liknande kontakter. Detta har skett i liten skala.

De olika gruppaktiviteterna adresserar olika behov: Känedom om arbetsmarknaden, hållbara rutiner, återhämtning, social samvaro, balans i sin vardag m.m.

Handläggarnas arbete har varit att vägleda, coacha, samordna planeringen, driva gruppaktiviteter, anskaffa externa arbetsträningsplatser och samverka med anvisaren. En viktig del i uppdraget har varit att sköta logistiken och alla kontaktytor i individens planering. Man har erbjudit stor tillgänglighet gentemot deltagarna för att kunna möta upp i stunden när behov uppstår.

Samtliga aktiviteter har kunnat kombineras i ett individuellt schema och responderat till individens stödbehov och mål för progression. Samtliga aktiviteter har haft som grundsyfte att individen stärker sin självständighet och förmåga att agera på egen hand i ett långsiktigt perspektiv. Detta arbete har bedrivits genom ett salutogent förhållningssätt för att stötta individen att bygga på det som fungerar och att hitta strategier för det som problematiskt.

Särskilda stödinsatser

Som en del i FRAMs upplägg har tre olika stödinsatser varit kopplade som en del i att kunna jobba parallellt med vissa av individens olika behov.

Fördjupad kartläggning och ReDO

Fördjupad kartläggning enligt arbetsterapeutisk metod har ingått som en särskild insats för att tydliggöra en deltagares anpassningsbehov under sin arbetsträning. Tre av handläggarna på FRAM har varit legitimerade arbetsterapeuter och har vid behov kunnat bistå med dessa kartläggande samtal samt sedan instruera kring eller genomföra de anpassningar som ringats in. Arbetsterapeuterna har även bedrivit gruppaktiviteten ReDO som har ett interaktivt upplägg kring vardag,

aktivitet och hälsa. ReDO Redesigning Daily Occupations) är en metod som hjälper den enskilde att se över sina vardagsaktiviteter utifrån hur ohälsan har förändrat rutiner, beteende och vad man ägnar sig åt. Man utgår ifrån att aktivitet har värde för hälsan och målet är att individen känner ökat värde och ökade tillfredsställelse med sina aktiviteter efter gruppinsatsen. Deltagarna vittnar om positiva effekter efter sitt deltagande och att ha fått ett verktyg med sig att jobba vidare med.

Peer support, ett mentorskap genom Region Skåne

”Peer support” är en stödinsats där personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa arbetar motiverande genom sina egna exempel på återhämtning och etablering i arbetslivet. En insats som har gett ett stort mervärde, framför allt för deltagare men även personal och verksamhet. Två mentorer utbildade och anställda genom Psykiatri Skåne har drivit återhämtningsgrupper och arbetsträning för FRAMs deltagare samt hållit föredrag och bidragit till projektets löpande utveckling.

Att hålla i återhämtningsgrupper är en vanlig och väl förankrad form inom Peer support och ett bra forum att genom sina berättelser visa på möjligheter och ge hopp. Att tillsammans med andra kunna ventilerat sin situation och känna igen sig i deras historia. På FRAM har mentorerna även bedrivit arbetsträning, vilket inte är en lika vanligt förekommande i andra verksamheter. Att gå från teori till handling och kunna verka som Peer support i stunden under arbetets gång och bemöta deltagaren där den är i sitt mående. Det blir tydligt att mentorerna är på jobbet och att vi är på jobbet tillsammans.

Igenkänning inger mod hos deltagaren att våga testa olika strategier för egen del. Och när det dyker upp motgångar i processen kan mentorerna legitimt hävda att även de jobbiga och tråkiga momenten är en del i att nå sitt mål. Mentorens resa kan bli deras.

Friskvård

En av FRAMs stödinsatser har varit att erbjuda olika moment av fysisk aktivitet, meditation, föreläsningar och enskilda hälsosamtal. Det är vedertaget att fysisk aktivitet är gynnsamt för någon med psykisk ohälsa och avsikten har varit att få kunskap, strategier och draghjälp att komma igång för att sedan fortsätta på egen hand. En fysioterapeut har bedrivit merparten av dessa aktiviteter och haft ansvaret för att utveckla denna del av konceptet. Under 2023 har FRAM bara kunnat erbjuda friskvård i ett mycket begränsat utbud då man inte lyckats rekrytera någon att bedriva friskvårdsuppdraget i sin helhet. FRAM har dock kunnat erbjuda rörelsepåuser, promenader och meditation samt förmedlat kontakt till en närliggande verksamhet som erbjuder friskvård. Även föreläsningar och gruppdiskussioner har berört friskvårdsteman. Detta är har lett till att ett antal deltagare har börjat investera i sin hälsa genom fysisk aktivitet och interaktion med andra.

Projekthandläggare från AF och FK

Handläggare knutna till projektet från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har arbetat både i direktkontakt med deltagare och i samarbete med personal. Uppdraget har varit att samverka gemensamt kring målgruppen samt vara en direktlänk till sina organisationer. Båda handläggarna har varit flitigt involverade i olika ärenden både på individ- och gruppnivå samt på konsultativ basis.

”Då jag blivit mött utifrån min situation upplever jag att mitt möte varit bra. Känner mig inte bortsorterad utan mött där jag står och respekterad i detta.”

Citat ur deltagarenkät

Detta har gjort att avståndet mellan deltagare och myndigheter minskat. Man har exempelvis kunnat få snabb hjälp att tolka innehåll i brev man fått från respektive myndighet. Tydlig information tidigt i processen om vad myndigheterna förväntar sig samt information om arbetsmarknad, valmöjligheter och konsekvenser av val har underlättat för deltagare att fokusera på sin väg och komma vidare mot sitt mål. En trygghet istället för osäkerhet och oro.

De har även varit involverade i FRAMs utvecklingsarbete och samverkansfrågor samt jobbat överbyggande kring regelverk. Att sprida information till arbetsmarknadssekreterare både inom projektet och på arbetsmarknadsavdelningen kring Arbetsförmedlingens/Försäkringskassans regelverk, rutiner m.m. har varit en stor del av arbetet vilket har kommit deltagare till godo. En bättre förståelse parterna emellan har gett ett mer positivt samverkansklimat vilket smittar av sig på deltagare. För många deltagare har dessa ambassadörer också lyckats avdramatisera tidigare erfarenheter man haft i möten med respektive myndighet. Detta har bidragit till att deltagare fått ny kunskap och insikter om att vi faktiskt jobbar mot samma mål. Samverkan har också bistått till att synka frågor kring handlingsplaner som många gånger finns parallellt i organisationernas respektive system.

Att ha respektive samverkanspart på plats i projektet har bidragit till ett ökat arbetsmarknadsfokus genom att gemensamt visa tilltro till deltagares förmåga att kunna arbeta.

Projektets fokusområden

Utifrån tidigare utmaningar och insikter från föregående projekt och nya utvecklingsområden så har FRAM arbetat med ett antal fokusområden.

Växthuset inspirerar

Växthusets forskningscenter i Danmark har drivit forskning kring vad som ger goda effekter i en arbetsmarknadsplanering för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Projektet BIP (Beskæftigelses Indikator Projektet) har tagit fram ett antal indikatorer vilka ringar in en persons förutsättningar att kunna få progression mot ett arbete. FRAM har i sin förberedelsefas tagit del av forskningen och särskilt tagit fasta på följande punkter som gynnsamma för progression mot arbetslivet:

- *Vikten av att delta i en arbetsmarknadsinsats*
Även när en person har olika grundläggande svårigheter som belastar så som t.ex. ohälsa är det gynnsamt att delta i en arbetslivsinriktad insats/aktivitet. Att försöka bryta passivitet men samtidigt stå utan insats, inte bara skapar ett stopp i utvecklingen, utan är direkt kopplad till en regression. Det betyder alltså att personer som står utan insats successivt hamnar längre och längre ifrån ett arbetsliv.
- *Parallellitet i processen*
Att verka för att olika delar får plats i processen samtidigt inom *jobbfokus, kompetenshöjning, sociala insatser och hälsofrågor*. Delar som ligger utanför insatsens uppdrag får ta plats i processen som individen befinner sig i. Insatser från t.ex. vård och socialtjänst kan ske parallellt och stärka individens förutsättningar.
- *Kontinuitet i processen och handläggarskapet*

Att verka för en fungerande samverkan och att processen drivs långsiktigt utan glapp mellan insatser. Att arbeta överlappande.

- *Handläggarens tro på individen*

Studierna visar att deltagare vars handläggare har en hög tro på att individen kan få ett arbete utgör en mycket stark indikator för att den enskilde också kommer att lyckas nå sitt mål.

Vidare har FRAMs personal tagit del av ett antal utbildningsmoduler från Växt-
huset som skett löpande under projekttiden. Växthusets forskning belyser flera
delar som har stämt överens med FRAMs upplägg och erbjudit ett material som
stärker deltagarens målfokus.

1) Insats med kontinuitet

FRAM har utifrån Växthusets forskning utgått ifrån att driva en sam-
manhållen process utan glapp. Att stödet finns kvar tills att nästa steg är
etablerat.

Ett av FRAMs mål har varit att erbjuda en sammanhållen insats i samverkan
med anvisaren så att deltagaren inte skulle hamna i onödiga kösituationer och
riskera att uppnådda resultat skulle tappa effekt och motivation gå förlorad.
Kritiska punkter för detta har varit anvisningstiden innan start, övergångar
mellan aktiviteter inom projektet och avslutningsfasen. Kötid inför start har
projektet inte varit skyldig att ta ansvar för *men* det har varit angeläget att effek-
tivisera granskningsprocessen så långt som möjligt för att få ett jämnt flöde.
Väntetiden mellan inkommen anvisning och inskrivning har minskat under
projekttiden med 27 % och i jämförelse med kötiden under Aktivitetscenters
projektid så har snitt-tiden sjunkit från ca 5 månader till 49 dagar.

I stora delar har kösituationer kunnat undvikas med kort väntetid inom pro-
jektet. I väntan på en ledig plats för arbetsträning eller att komma ut på extern
plats så har deltagaren alltid haft en aktiv planering genom coachande samtal
med sin handläggare oftast i kombination med andra aktiviteter. Önskvärt vore
att kunna utöka platser för arbetsträning ytterligare och på så sätt skapa mer
marginaler för individuell planering. Hittills har detta dock varit svårt på grund
av lokalernas kapacitet.

Externa arbetsträningsplatser har varit en viktig komponent för hela FRAMs
upplägg och har varit tänkt som en brygga över till nästa steg. Tanken har varit
att den externa platsen skulle kunna omvandlas till en ordinarie arbetsmarknads-
insats att fortsätta sin utveckling på. Detta har också blivit fallet för många när
anvisande handläggare har tagit över stafettpippen för uppföljning och fortsatt
planering med deltagare och arbetsgivare. Deltagaren har utan avbrott kunnat
avslutas på FRAM och fortsätta på sin plats med lite skarpare förutsättningar.
En tydlig koppling till det arbetliv som eftersträvas och ett sätt att undvika glap-
pet som många gånger uppstår mellan insatser och organisationer.

En stor omställning från föregående projekt har varit att bygga just en ny kon-
struktion som erbjuder en sammanhållen insats där delmomenten är flexibla ut-
ifrån individens behov. Att undvika ett koncept av olika block som ska avslutas

---

*”Jag är glad att ha fått vara
en del av FRAM och känner
att projektet lett mig i rätt
riktning med både förstående
av min sjukdom men också
vägen vidare mot arbete. ...”*

Citat ur deltagarenkät

---

och sammanfattas innan nästa steg tar vid. Något som många gånger skapar glapp och stagnation. En längre sammanhållen insats ger möjlighet till utveckling och även marginaler för att kunna ta två steg fram och ett tillbaka.

I upplägget har handläggarskapet varit den röda tråden för coaching, planering och samverkan. Individen har haft en och samma handläggare genom hela processen. Aktiviteterna har varit tänkta att kunna erbjudas utifrån individens delmål och kopplas på beroende på var hen befinner sig i sin process. Dock har FRAM inte helt lyckats med att få till en sömlös aktivitetskedja för varje deltagare vilket blir ett fortsatt utvecklingsområde. En ”just-in-time- konstruktion” utan glapp.

2) Samverkan och åtaganden

FRAM har arbetat utifrån att driva en aktiv samverkan både internt i verksamheten och extern med anvisande organisationer och andra nyckelpersoner.

Under projektiden har FRAM jobbat utifrån klargörande ramar för samverkan. Detta för att tidigare erfarenheter har visat på att utföraren i en insats ofta står ensam under insattiden med deltagarens process och parallella behov. Istället för att bara ”placera” individen i en insats så har FRAM jobbat för att få till en aktiv anvisning. Vi gör det tillsammans!

Samverkan har skett med stöd av formulerade åtaganden som är adresserade till den handläggare som anvisar. Dessa åtaganden är till för ökad delaktighet och att underlätta i övergångarna vid start och den avslutande fasen inför nästa steg. Att kunna vara tillgänglig och insatt i vad som händer i ärendet och medverka i löpande uppföljningar samt kontakt vid behov.

Handläggarna på FRAM har utifrån detta upplägg haft ett löpande samarbete med anvisande handläggare som är den primära samverkansparten. Samarbetet har i de flesta fall fungerat mycket bra med ömsesidigt engagemang och intresse för individens process och planering. I flertalet ärenden har ytterligare nyckelpersoner varit involverade från exempelvis vård och socialtjänst vilket anvisande handläggare har haft som ansvar att samordna. Samordningen har ofta fungerat mycket väl men ibland har det fallit på FRAMs bord. Handläggaren på FRAM är den som kan ha ”örat mot rälsen” i den nära coachingen som sker med deltagaren och deltar även i SIP-möten för att kunna göra ett gemensamt omtag kring deltagarens planering och parallella insatser.

Även inom projektet har samverkan varit central. Personalgrupper med olika funktioner möts för att samråda kring deltagarens utveckling och planering. Vidare har trepartsmöten med deltagaren genomförts löpande för att lyfta hur det går i aktiviteten i förhållande till uppsatta mål.

Efter ett omtag med de olika personalgrupperna kring hur man tycker arbetet fortskrider har ett tätare samarbete tagit fart. Gemensamma möten tillsammans med deltagare har ökat vilket kompletterar informationsöverlämningar och ärendegenomgångar med fokus på delmål, närvaro och progression. Dessa möten har ofta varit ögonöppnare för individen som inte alltid kan se sin egen utveckling.

Med handläggare från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan direkt verk-samma i projektet har samverkan tagit nya höjder. Genom att samarbeta i ären-den kring individen så har mycket kommit upp som blivit ett ömsesidigt lärande.

”... Fram hjälpte mig att känna till mina fysiska och mentala förmågor och detta är det bästa resultat jag har uppnått. Jag lärde känna mig själv bättre och är mycket tacksam för den snälla och hjälpsamma personalen och deras positiva insatser. ...”

Citat ur deltagarenkät

Organisationsperspektiv, begreppsförvirringar, logistik i uppföljningar, regelverk som måste följas och kommuniceras, klargörande, tips om möjligheter, genvägar till lösningar och mycket mer. Man behöver helt enkelt vara intresserad av samverkan för att samverka.

3) Parallellitet

FRAM har utifrån Växthusets forskning arbetat för att skapa utrymme i processen för parallella stödinsatser som stöder progression mot ett arbetsliv. Att göra mer än en sak i taget.

Det parallella arbetet kring deltagaren har pågått både inom projektet och i samverkan med externa aktörer och nyckelpersoner. Med en längre sammanhållen process har större möjligheter funnits för att få igång stöd parallellt med deltagandet på FRAM.

Parallella insatser hänger mycket ihop med samverkan och en aktiv anvisning. De stödbehov som upptäcks under inskrivningstiden behöver ombesörjas så fort som möjligt så att tiden på FRAM kan användas konstruktiv. Bäst är när externa stödinsatser redan är på plats då det ofta är långa handläggningstider när man ansöker om stöd. Under projekttiden har flera verksamheter som har uppdraget att tillgodose stöd så som Socialpsykiatri, Bosocialt stöd, Vägledningsteam och liknande besökt FRAM då de ser att vi arbetar med samma målgrupp. Detta är viktiga kontakter för projektet och att man har kännedom om vad FRAM gör. Detta bidrar sannolikt till att FRAM har nått ut till fler malmöbor.

I parallellitet ligger också det progressionsarbete som är grunden för att nå målet. Personalen har identifierat olika delar att jobba med tillsammans med individen för att stärka möjligheterna till väl använd tid i projektet. Detta under parollen: ”Du är viktig! Din tid är viktig!”. Dessa delar handlar om: **Närvaro** för ett aktivt deltagande, **kommunikation** för att hålla kontakt och vara anträffbar, **motivation** för att jobba för en förändring, **omfattning** i tid för att successivt kunna utöka och lägga till längre arbetspass, **delaktighet** för att ta ansvar i sin planering, **hälsa** för att orka med sina arbetsdagar, **uppföljning** för att titta på sin utveckling kunna revidera planen, **mål mot arbete** för att hålla siktet klart från dag ett. Dessa delar behöver man jobba med parallellt.

En utmaning när det kommer till parallella stödinsatser är att de inte alltid finns tillgängliga eller kommer igång i praktiken för dem som behöver. Det beror bl.a. på belastning inom psykiatri och vårdcentraler, långa köer till insatser inom kommunen eller att stödbehov som inte uppdragats i ett tidigare skede. Ytterligare ett dilemma är att det finns förväntningar på att individen själv driver sin sak och klarar av att ansöka och ligga på vilket man kanske inte mäktar med. I flera fall har FRAMs insatser blivit en kompensation för något som borde ske eller startas upp innan en anvisning eller som en parallell insats. Samtidigt är inte alltid att en person vill ha kontakt med vården eller andra stödinsatser och kanske ser nytta först när man börjat försöka komma igång på FRAM. Oavsett så blir det ett arbete som tar mycket handläggartid och deltagarens inskrivningstid utnyttjas inte optimalt.

4) Deltagarfokus och tilltro

FRAM har arbetat utifrån individuell planering med starkt deltagarfokus.

FRAM har arbetat utifrån Växthusets devis att ha tilltro till att deltagaren kan komma ut i ett arbetsliv. Deltagarfokus på FRAM hänger ihop med just tilltro. Från det att en anvisning kommit in till det avslutande mötet, oavsett avslutsorsak. Vi ska utgå ifrån att det finns möjligheter trots att det finns ohälsa. I detta har Peer support inneburit ett extra deltagarperspektiv då mentorena många gånger framfört viktiga argument kring vilka förväntningar man kan och bör ha på deltagarnas förmågor vilket stärker devisen att ha tilltro till deltagaren.

Bemötande är en annan del av deltagarfokus på FRAM. Det gemensamma förhållningssättet är att vi gör det här tillsammans, detta är allas vår arbetsplats. Man ska känna sig sedd och väl mottagen och mötas med hänsyn. Förhållningssättet inbegriper även ramar, tydlighet och att utmanas i sina svårigheter.

Deltagarfokus har även handlat om deltagarens inflytande på sin egen process, allt ifrån schema, val av aktivitet, delaktighet i grupper och under sin arbetsträning, samtalsämnen och inte minst vilka mål man jobbar mot.

FRAM har följt deltagarnas upplevelser och synpunkter kring projektets koncept och hur det efterlevs. Genom enkäter, intervjuer och fokusgrupper har frågor ställts om hur man upplevt sin tid på FRAM och vilken effekt det har fått. Återkopplingen har varit positiv kring FRAMs upplägg, aktiviteter och arbetsmiljö samt personalens bemötande och kompetens. Kritik som framkommit rör informationsmaterial, väntan på intern arbetsträningsplats, svårigheter att komma ut på extern plats, brist i kommunikation med vården. Man har uppgett positiva effekter kring mående/självförtroende, egna resurser och kunskap om arbetsliv och studier. Många har även blivit mer aktiva och mer bekväma i sociala kontakter. Självklar har även ett antal deltagare uppgett att de inte upplevt positiva effekter för mående eller bättre förutsättningar för att komma ut i arbete. Kopplat till detta kan vi konstatera vikten av att alla har en aktiv planering och får en avslutande sammanfattning vid avslut. Oavsett resultat har man något att jobba vidare med.

I fokusgrupperna har deltagarna varit mycket engagerade och mycket positiva till att ha blivit tillfrågade och lyssnade till. Diskussioner ledde till önskemål om att skapa ett FRAM-råd (deltagarråd) för att ha ett forum man kan vara delaktig och kunna påverka. Detta kommer FRAM jobba vidare i kommande projektperiod.

”Det är extra motiverande och peppande att de som stöttar och handleder oss i arbetsgrupperna har liknande erfarenheter med lång sjukskrivning t.ex. Otroligt fina och bra människor som arbetar på FRAM.

Har faktiskt aldrig känt mig så bekväm och inkluderad som jag känt mig i alla aktiviteter på FRAM. Kände att jag räknades exakt lika mycket som alla andra, mina tankar och åsikter fick samma värde. Ibland kände jag ju rent av smart!

Tack för att ni hjälpte mig att växa! ...”

Citat ur deltagarenkät

---

5) Arbetslivsfokus – Målet är arbete

Arbetsmarknadsperspektivet ska gå som en röd tråd genom hela processen trots att ohälsa och komplex problematik föreligger. Att jobba framåtsyftande ökar individens förutsättningar att nå sitt mål.

För att hålla ett genomgående arbetslivsfokus så har projektet vinnlagt sig om att göra detta tydligt från start. Kontinuerlig information ut till samverkansparter om upplägg och koncept och en genomarbetad anvisningsprocess med tydlig anvisningsinformation samt studiebesök inför anvisning har möjliggjort att presumtiva deltagare varit väl förberedda.

Löpande samtal som sker under processen har gjorts utifrån underlag som inte bara kartlägger förutsättningar och utmaningar utan ställer frågor kring kommande arbetsliv ur olika perspektiv. Frågor som bland annat utgår från Växthusets material. Den sammanhållna processen och individanpassade upplägget har bidragit till att långsiktig planering varit möjlig och mer konkret. Att ha målet i relation till där man befinner sig.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan närvaro i projektet har varit en viktig aspekt då de rent konkret gör samverkan synlig och att alla jobbar mot samma mål. De har bland annat bidragit med arbetsmarknadskunskap, förtydligande i regelverk, individuella konsultationer.

Arbets träningslagen har erbjudit relevanta arbetsuppgifter och produktionsuppdrag som är direkt efterfrågade via beställningar. Butik belägen centralt i Malmö som en del av projektet har erbjudit arbets träning med extra närhet till ett riktigt jobb. Det egna arbetet med arbetsgivarkontakter och samarbetet med Malmö stads Praktikservice har möjliggjort för deltagare att ta steget ut på extern plats under sin inskrivningstid på FRAM. Att aktivt jobba med externa platser och mot ett skarpare läge är en del av vad Växthuset särskilt förespråkar oavsett vilken hälsoproblematik och andra utmaningar målgruppen har. Ett salutogent synsätt som fokuserar på det som fungerar och att bereda utrymme för det i processen.

”Jag har fått betydligt bättre rutiner, självförtroende och känner mig mer förberedd för arbete och studier efter in tid på FRAM. Jag har känt mig förstådd och hörd i de grupper jag deltagit i och känner mig nu redo att gå vidare.”

Citat ur deltagarenkät

Slutligen har förhållningssättet att ha tilltro till deltagaren ska lyckas nå sitt mål varit en ledstjärna för att hålla fast fokus på målet arbete. Här har Peer support haft en stärkande effekt

Tydligt syfte för samtliga

Att hålla ett tydligt arbetslivsfokus i en insats som riktar sig till personer som står mycket långt från arbetsmarknaden, många gånger med stor ohälsa och komplex livssituation, är en utmaning. Alla behöver påminnas, hela tiden. Det gäller så väl anvisaren, den interna personalgruppen som individen själv. Och det räcker inte att det står i en målformulering då den dagliga kontakten präglas av att navigera kring ohälsa. Det är mycket lätt att fastna i ohälsans retorik och komplexitet och ägna mycket uppmärksamhet åt sådant som inte fungerar.

FRAM har under projektperioden behövt ställa om efter att ha blivit varse att introduktionsfasen för deltagarna var för vag och inkännande då personalen var angelägna om att ta hänsyn till hälsan och inte forcera processen. Detta ledde till att personalen genomförde ett ”tydlighetsarbete” för att tillsammans bli mer synkade i sitt förhållningssätt både inom gruppen och utåt mot samverkansparter och deltagare. Våga prata arbetet!

Vi fortsätter FRAM

Den ständigt gemensamma nämnaren för de stora samhällsorganisationerna är malmöbon, och så även för FRAM. En person med psykisk ohälsa som står långt ifrån arbetsmarknaden och många gånger isolerad från samhället behöver ett gemensamt omtag i samverkan.

Nu fortsätter vi att stärka det salutogena synsättet med tilltron till individen och hålla fokus på det som fungerar och kan utvecklas. Det är viktigt att inte låta ohälsan skymma sikten.

Ett annat fortsatt ”måste” är att kunna utveckla och anpassa när behov uppstår. Detta gäller såväl kring den enskilde individen som organisationen runt omkring.

Med en stadig trend runt 50 % ut mot arbete, studier och ordinarie arbetsmarknadsinsatser är hoppningivande förutsättningar för det fortsatta arbetet. Vi vet att det går och det ger råg i ryggen för att hjälpa ännu fler malmöbor.

Fokus för kommande period:

- Förenkla anvisnings- och intagsrutiner för smidigare intag
- Ytterligare stärka upplägget för att nå ut till fler ungdomar
- Utveckla vidare arbetsträningens kontakt med nästa steg
- Öka upp arbetet med externa platser
- Komplettera med mer friskvårdsaktiviteter
- Starta deltagarråd
- Involvera följeforskning

”Tack för att FRAM finns. Förhoppningsvis öppnar fler i stan.”

Citat ur deltagarenkät
